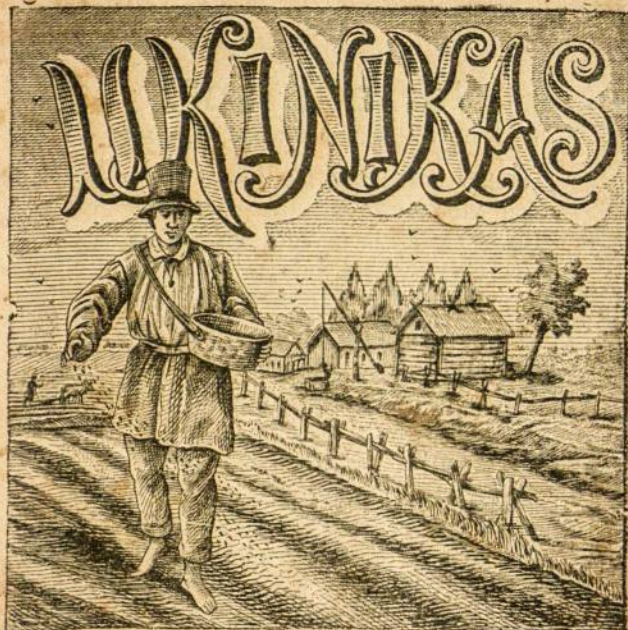

Laikrasztis, paskirtas reikalams ukinjū.

syki ant mėnesio. Metinė prekė: Maskolijoje su kopertose, 5 rubl., su perneszimu per rubežių kas imant nū perkupezių — 2 rubl.; Prusūse, u. — 3 mark.; Amerikoje ir kitur — 4 mark.

is maloningų raszėjū ant to, idant savo raszybą prie raszybos „Uki-
raszczių atgabena daug

Varna ir lapē.

Isz Krilovo iszguldē *Petras Arminas.*

Daugel kartū jau mokino svieta,
Jog viltvylystē yr' tai griekas,
Bet mokslas be naudos vis liekas —
Vis viltvylys szirdyje randa vieta.

* *

Varna, stipdama isz bado,
Nežinia, kur surī rado.
Tū su džiangsmu (nors vogt gēda)
Sav ant eglēs atsisēda.

Visas suris — tai ne baikos!

Dēlto lesti jī jau taikos,
Tik smagina savo snapā
Ir raugauja gardū kvapā.

Kas nelaime īspēt gali?

Teko lapei bēgt pro szalī;

Kvapas nosin jaijai durē —

Tū ī virszū jījē žiuri:

Varna surī lesti žada —

Nuvarysiant savo bada!

Lapē ēmē tūj' dumoti,

Kaip tā surī iszvilioti.

Tū prie medžio jī priējo,

Saldžiais žodžiais prakall

— „Kokis kaklēs: Prienai, E. Mašutis; Kybartų

Kas grožybē

Kokios plurkas

Balsas — tart

Mauderoda, Tilžeja.

zeme
neavviszko

...ise aviliūse
...anikyste? J. Bitaitis
Pirmutinis degtinēs
...szvertė A. Veliminskis
...Parasžė Ed., isz
...Prienai, E. Mašutis; Kybartų
...Skuklelę kaime, J. St.; Isz Pilvis
...Panevėžis, Lėtė; Gražiskiai, P.
...Stulpas Voska, Stulbekiūse.
Mauderoda, Tilžeja.

Jei giedoti tiktai moki, —
Visam sviete nėra tokį!
Už karalių paukszczių stosi,
Jei tik dailiai pagiedosi!“ —
Varna szitūs žodžius girdi,
Ir kiekvieną ded' į szirdį;
Kad įgyti stono mainą,
Ji pradėjo savo dainą:
Pasistiebė dar ant kojų,
Gražiai sparnus sukilnojo,
Karktelėjo, kiek galėjo —
Suris lapei nupleszkėjo! . .

Pamotė.

Pasakojimas A. Kovalensk'ienės.

Gyveno Bundzų kaime žmogus, vardu Petras. Toksai jis geras ir darbsztus žmogelis buvo ir degtynės negėrė; tiktai didelei szventei atėjus, iszgeria, budavo, stiklelį: be to jau neapseisi. Bet vis-gi žinojo, kiek galima gerti: iszgers stiklelį — ir gan, — kaip tu jo nepraszyti, kaip neprikalbinėsi, jis vis savo varo: „Ne, kumai, dovanok man, — sakydavo jis, — iszsigėriau vieną stiklą, ir daugiau nebegersiu.“

„ta, daugiau nebergeria, nors ir kasžin kaip tu kelsi vīnētum. Jau visi žinojo, kad jis toksai žmonabasi pas' eberagidavo jo daugiau.

„atriekit dūnos. o namucziai mūsų Petro. Ar stogas atsiminė Petras, ka avalkai pagedo, ar virvės su-graudžiau jam ant o, žiuri, kad viskas būtų kaip

Pasėdėjo jis taip, pačią griczią, o tokią gražią, matė, kad ner ko jam darėjosi. Sienojai — stori, paezia imti. szviesus. Langai dideli (ne

„O Bundzų kaimenginyczios gražiai nudarytos, o jinai visiskai vargūnų sakyti, — isz gerų plytų

sudētas, platus, sziltas ir da su kaminu. Pabaigē Petras statytis ir gyvena šav ramiai: viskas pas jį gerai eina, lyg tartum, darbas pats dirbasi. Ir nēr ko stebėtis: darbsztus buvo isz Petro ukinjkas; priegto dar jis negērē.

Regis jau viskas gerai, bet ne! — sēdi ant savo prieangēlio*) Petras, nuliudēs, ir kone verkia. Viskas regis pas jį gerai: ir arkliai, szokinēja ir karvės — turėjusios, pieningos ir avis daugiansiai vis dvy-nuczius atvedē, ale isz kitos pusēs nelaimē atsitiko: jo gaspadinē ēmē ir numirē — sztai kaip atsējo. Sugriuvo Petro pati priesz patį szv. Jurgį. Vaikiukā apkriksztijo, ir lopszį Petras pakabino, pati kudykį žindē ir pradėjo jau dirbinėti. Oras buvo bjaurus, lytus, kaip isz viedro, pylē, per purvynę negalima buvo iszklampoti, o vėjas draskēsi kaip pasiutęs. Atsikēlē Petrienē, užsimetē skrandutę ir, basa (kurpių nerado tamsoje), nubėgo naktį žiūrētū, ko karvė bliauna: o karvė, mat, buvo tvoroj pasispendus. Petrienē padėjo karvei isz tvoros iszlysti, bet betrusiant su karve, nuszalo. Atėjo grįczion visa szlapia, atsigulē; pasidarē jai negera, ant rytojaus dar blogiau, o jū tolyn, jū blogyn ir blogyn. Nusigando Petras, kad kas su paczia blogai neatsitiktų, pasikinē arkli ir parvežē kunigā. Vos ligonē paspėjo iszsispaviedoti, tūj' ir mirē.

Ir sztai Petras liko naujoj savo grįczioj vienas, tik vaikelis lopszyj' czypia, ir Marutē, jo dukč, trej' metų, vis szaukia savo motinėlē.

Maldina vaikus Petras, spenį kūr, vai, bet kas isz to: nutils kudykis, p Marutē motinā szaukti ir vis gal' siliejus. Nežino žmogus nė ka ir ant svieto nemiela pas

Grįczia neszlūta, nor bjauresnē pasidarē; karvė

*) Prieangį kitur gonkomi

ir t. t., o labjausia Petrui gaila vaiku, pasilikusių be motinos: ir žiūrēt į jūs nemiela buvo.

Nuvėjo Petras į bažnyčią, pasimeldė Dievui, praszydams Jo pagelbos ir geros rodos. Po miszių parėjęs pavalgė pietus ir, iszėjęs ant prieangėlio, atsisėdo, o vaikai, vieni likę, skanojasi. Žmonės ant ulyczios sznekucziūja, berniokai ir mergiotės apsitaisę, visi linksminasi; ir diena graži, ant dangaus nė debesėlio, puikus szventadienis. Visi linksmi, tik Petras ne; įėjo į vidų ir supa vaiką: supo, supo vaiką, o kudykis vis verkia, ant galo pagalios tik užmigdė, ale sztai Marutė pradėjo verkti. Sėdi jinai ant prieangėlio, — ir matyt, kad nēr kam jos prižiūrėti: marszkinėliai suskrete, szlapi, jinai pati purvina, neprausta, szvebeldūja kasžiką, tartum, ko praszo, o tėvas negali suprasti jos szvebeldavimo. Pasiēmė ją jis ant rankų, nusineszė daržan, davė iszrovęs jai morką, — bet toji vis neliauja verkus.

— Motina Szvencziausia! pradėjo Petras melstis, — parodyk tu man, ką-gi man su vaikais padaryti. Atsisėdo ant prieangėlio nuliudęs, gaila buvo žiūrėti.

Sėdėjo jis taip, sėdėjo ir, besėdėdams, sztai ką iszmislijo: reikia ką nors daryti, o nedejūti tiktai. Reikia antrą paczią imti, ir gana! Ir namie bus gaspadinė, ir laukė darbinikė, labjausia-gi vaikai motiną turės. Nenorėjo jisai antros paczios Pirmoji jo pati, Marė, gera buvo moteriszkė: ir darbinikė ir su visais mokėjo gražiai apseiti. Ar pakeleivingas koks užeis, ar ubagė kokia, su visais nabasznikė meiliai apseidavo: įpila, budavo, pieno, atriekia dūnos. O ir graži buvo moteriszkė. Kaip atsiminė Petras, kaip jis pirmiau gyveno, tai dar graudžiau jam ant szirdies pasidarė.

Pasėdėjo jis taip, pasėdėjo, pasimislijo ir pamatė, kad nēr ko jam daugiau daryti, kaip tik kitą paczią imti.

Ō Bundzų kaime buvo viena naszlė, Ona; gyveno jinai visiszkai vargingai, stumėsi taip isz dienos

dienon. Dar jauna buvo moteriszkē. Ir mislyja sav Petras: „naszlę geriau imti, nes merga, Dievai žino, ar mokēs vaikus prižiūrėti; o szita jau pati gaspadine buvo ir sunelį turi: vaikams kruvoj linksmiau bus bovytis, o kaip paaugs, visi pradēs dirbinėti.

Ir ilgai nelaukēs, Petras ėmē pirsztis. Už tokio gero ukinįko kas-gi neis! Kokia nori mergaitē butų ėjus, ką czia ir sznekėti!

Neilgai trukus, ir veseliją atliko. Neilgai jinai ir traukēsi, nes užėjus darbymetei, kada czia baliavoti?

— Žiurēk, Aniutēl, pasakē Petras savo pacziai, asz tavę ne per prievartą ėmiau, tu pati geru noru už manēs ėjai, praszau-gi tavęs gerūju: prižiurēk tu nelaimingus mano vaikelius, Dievas už tai tavęs ne-apleis. Buk tu jiems už motiną!

— Žinoma, pati ėjau, atsakē Ona, ir asz savo darbą žinau! O pati, tūm tarpu, žvairoms į nelaimingus vaikelius žiuri. Marutē sēdi kampe ant sūlelio su mažu savo broliuku ant kelių; sēdi ir žiuri įsikneibus į svetimą moteriszkę: matyt, bijo jos.

— Marut, sako Petras, — sztai tav kita matutē. — Mergaitē ir visiszkai tada į kampą nulindo, o pamotē nė nepamislijo jos priglausti prie savęs.

— Matai, kokia tavo duktē, — sako Ona ir taip pasižiurėjo į mergiuksztę, tarytum, ją praryti norėjo.

— Žinoma, nieko dar neiszmano, — atsakē Petras, priėjęs, paglostē ją, pataisē marszkinėlius ir iszėjo isz grįczios.

Jauna gaspadinė, tūm tarpu, rengē pietus; įpylė pieno ir, atriekus ragaisziaus, paszaukē savo sunelį Antanėlį: „te vargszai, pavalgyk, mat, kaip sublogai.“ Antaniukas užsirepeczkino ant sūlo, jis taipogi mažutis buvo.

— Eik ir tu, ko žiopsai! riktelėjo jinai ant Marutės. — Mergaitē, suvis nusigandus, nė nepasijudino.

— Matai, kokia didžiauna, murmėjo Ona: neini tai ir neėdus pabusi.

Diena praējo nē sziaip, nē taip: nē szventa, nē szioķia. Nauja gaspadinē vis szniuksztinējo po kampus: tai grīczion, tai isz grīczios; ir karvēs pažiurējo, ir arklio, ir szlaju; paskui vakarienē iszvirē. Po vakarienei visi atsigulē. O ji savo Antaniukā paguldē ant sūlo, kailinius jam patiesē, kad minkszciau butu, ir drapana užklojo.

Marutē vos-vos užsirepeczķino ant sūlo ir susirangē ties lopsziu, kad nakti pasiektu supti broliukā. Petruī sugrižus, jauna gaspadinē pradējo rūsztis, davē pieno kudyķiui, kaip gera, papoteriavo ir atsigulē, lyg nematydama, kad Marutē ant gryo sūlo susirangius, rankelę po galva pasidējus, guli. Sugulē visi, tyķu pasidarē tik svirplys už pecziaus czirszķia, ir szermuksznis po langu savo szakomis szlama.

Ona sapnūja: rodos, ji žiuri, ir mato, kad grīczios durys atsidarē, ir iējo Marutēs motina, tokia iszbalus ir nuliudus. Iējo jinaī grīczion, pasakē: „tegul bus pagarbintas!“ ir taip tyķiai ir gailiai pradējo verkti. Priējo prie savo vaikucziu, peržegnojo jūs ir pabucziavo. Paskui isztraukē isz anczio raudoną obūlį ir idējo i rankutę miegancziai Marutei; tokį pat obūlį ir i lopszį padējo ir eina stacziai pas tą sūlą, kur Antaniukas miegojo. Pasižiurējo jinaī i vaikā, palingavo galva, pasirēmus galva ant rankos, pažiurējo i jį, paēmē raudoną obūlį ir jam pakiszo po žiponu. Nori Ona nubusti, sunku jai, lyg kas smaugia, bet negali nubusti. Žiuri jinaī: nabaszninkē atsitraukē nū Antanēlio ir artinasi prie jos, o akys taip gailiai žiuri, ir aszaros taip ir rieda per iszblyszķusį veidā. Graži tokia ir nuliudus, pūlē Onai kojospa, o pati sznabžda: „Buk tu motina nelaimingiems mano naszlaicziams, amžinai už tavę melsiūs Dievui!“

Kad suriks Ona! — ir pabudo: visa, kaip epuszēs*) lapas, dreba. „Jezus, Marija, Jūzapai Szventas! sznabžda, o pati taip bailiai dairosi.

*) epuszę kitur vadina drebule.

Grįčioj nieko n̄r, tiktai kudykis lopszyj cypia, szermuksznis po langu szlama ir miegusta Mariuk̄e lopszelį supa.

Da vienus poterius sukalb̄jo Ona, atsigul̄e prie sienos, ir galvą užsiklojo. Prapūl̄e miegas, prapūl̄e ir ramumas; tik prad̄s akys merktis, kaip jai v̄l regisi, lyg kas sznab̄da, tartum verkia, ar skund̄iasi,

Praszvito. Visi atsik̄l̄e. Ona vaikszcioja po gr̄czią, liūbiasi, ale nesmagi, apsiniaukus, susiraukus. Marut̄e prie jos ir prieiti bijo, taip toji pikta iszrodo. Per visą dieną Marut̄e lopszį supa ir palakstyti su kitais vaikais nebenori: mat, gaila broliuką taip palikti. O tas vis verkia: matyt, pieno spenyj nebuvo. Ona sukasi po gr̄czią, tarytum negird̄dama. Savo vaikiuksztį nupraus̄e, pavalgydino ir iszleido pab̄gin̄ti.

Marut̄e dreba, aszar̄l̄ės rieda, nori iszĩmti vaiką isz lopszio, bet negali pasiekti, sugrieb̄e tiktai spenį — tas sausutis: vaikas tik skanojasi.

— D̄diene, ei d̄diene! — sako Marut̄e verk̄dama, — ar neĩpiltum pieno? — o pati visa dreba isz baim̄s. Žvilgter̄jo pamot̄e į mergait̄ę, ir net szirpuliai per visą per̄jo: m̄lynos Marut̄ės akys, gailiai žiuri, visas veidas aszarotas, lyg nabasznik̄s, ką naktį Ona sapnavo.

— Ar asz tav d̄dien̄? — suriko pikeziurna boba — tavo t̄vo pati, tai tur but tav motina! — ir kaip trauks spenį isz rankų ir, pyksztel̄jus durims, isz̄ejo isz gr̄czios. Ale pieno pripyl̄e, atnesz̄e, bet taip isztrauk̄e vaiką isz lopszo, kad tas dar labiau prad̄io cypti. Na, pervistijo su sausais vystyk̄lais, paguld̄e, ispraud̄e burnon spenį. . . .

Po senovei ̄jo Petro gaspadoryst̄e: ir namie gaspadin̄e atsirado, ir lauke darbin̄k̄e, viskas gerai, tik motinos d̄l vaikų n̄ra ir n̄ra. Pamot̄e vis pyksta, gero žodžio vaikai neiszgirsta, tolyn — blogyn. Petras mato viską, bet vis tyli, nesznokus tapo, dargi kaimynai dyvyjasi. Prājo ir vasara. Javus suvež̄e

klojimūсна, iszkulė, ir szventės neb'toli. Žmonės linksmi, grįčias mazgoja, ragaiszius kepa, mergos taisosi; krominiškai pradeda vaikszczioti; moters apė jūs sukasi: vienos skareles, kitos taip niekniekius perka. Motinos vaikams drabužius siuva, o vaikai kurpes su geležinėmis vinimis pasikaustė, vyrų kepures užsimovę cziužinėjasi ir sniegą į kulius rita. Jūkai, džiaugsmas! Antaniukas, tegul mažas dar, bet su czebatais vaikszcziuoja, jo rubai nauji, taipogi ir kepurė. Isz ryto jau bėga ant uilyczios ir rogutes, už savę didesnes, velka. Tik Marutė, susitraukus, sėdi grįczioje su broliu ant kelių. Marszkinėliai jos sudriskę, jūdi, burna neprausta, galva neszukūta: nėr kam, matyt, jos prižiūrėt! Kada brolis užmiega, girdi jinai, kaip už lango vaikai linksmiasi, kvatoja; norėtų iszeiti, bet nėr kūm užsivilkti: isz jos rubelių, kuriūs dar motina buvo pasiudžiusi, pamotė Antaniukai rubelius padarė. Iszeis Marutė priemenėn, pastovės tenai — szalta! Bijo, kad pamotė, atėjus ne musztų; — n'ėik isz grįczios! Niekas jos neprimalonėja, tik vienas szuva Jūdžkus, pamatęs ją, bėga prie jos ir laižo jos burną, kaklą, rankas ir vūdega vinguliūja: Marutė jį apkabina už kaklo rankiukasztėmis ir glaudžiasi prie jo. Geras buvo szuva: atsigula, isztiesia galvą ir tiktai vūdega judina, o pats prisimerkia — ir nė krust! O mergaitė su baime laukia: sugrįsz pamotė isz sveczių, dūs tada! Dabar ji tokia pikta pasidarė, kad baugu! Prie tėvo tai dar budavo sziaip-taip laikosi, bijojo jo, o kaip jo nėr, tai kaip pradės vaikus keikti, ir vis steigia, kad Marutė nevalgčius liktų. Bjauri boba! Petras viską matė ir seniai jau pacziai prikaisziojo vaikus, o jinai tik tyli ir dar piktesnė darosi.

Ats'ėjo syki Petruai važiūti miestan; labai szalo. Eina jis prie vėžimo, nuleidęs galvą ir mislija: „reikia Marutei nupirkti miestė veltinius czebatėlius.“ Nuvažiavo į miestą. Pardavė malkas, ir nupirko veltinius czebatėlius, o dar tokius gražius, sziltus ir nau-

jus! Parvažiavo namon. Iszbėgo Antanėlis tėvo pasitikti: žiuri, ar neparvežė ką tėvas. Isztraukė Petras isz ancizio baroną ir padavė jam, vaikas džiaugiasi. O Marutė sėdi grįczioj, tėtės laukdama, tik akimis mirkcizioja. Žvilgterėjo pamotė į ją ir nusišypsojo: džiaugkis tu, mislija sav, laukk, Antanukas baroną gavo, o tu nieko negausi.

Įėjo Petras grįczion, pasisveikino su visais, pradėjo vilktis, isz ancizio ir iszkrito veltiniai.

— Marute, te dukrele, tarė tėvas, padūdams mergaitei veltinius; — te da ir baroną!

Ona pajūdavo isz piktumo, szvyst nususuko į peczių, neva pūdą isz pecziaus ima. O Marutė isz džaugsmo rankutems suplojo: tokia laimė! Paėmė veltinius czebatėlius, apsiavę ir priemenėn!

— Gera! pramurmėjo Ona po nosia, — asz tav parodysiu czebatėlius, palauk szen!

Praėjo nedėlia. Petras vėl miestan iszvažiavo Marutė iszbėgo priemenėn jo iszleistu. Bet nepaspėjo tėvas pro vartus iszvažiūti, kaip pamotė itėmpė Marutę grįczion ir nutraukė czebatėlius. Mergaitė pradėjo verkti. Tada boba, nustvėrus ją pradėjo plakti, ir teip privanojo, kad mergiuksztė net sukrito ant aslos; paskui-gi vos prie sūlo pricziauzė ir užlipo ant jo; dreba kaip drugio krecziama.

Ona buvo da piktesnė tą dieną, nes jos Antanėlis apsirgo, ir visas karsztas gulėjo.

— Te, vaikeli, te tarė jinai audama sunų, — mat, tur but, kojas nuszalai, degi visas, nabagėli.

Sutemo, visi sugulė. — Petras matyt, apsinakvojo kur pakeliui. — Ona užlipo ant pecziaus su savo Antanėliu ir kailiniais užsiklojo. Tyku. Tik lauke pusto, apszalusios szermuksznio szakos į langą brazdina, vėjas užia kamine ir suszalus Marutė verkszlėna, begulėdama ant gryo sūlelio. Žvilgterėjo ant jos nū pecziaus pamotė.

— Ar nenutiksi, bjaurybe! riktēlējo jinaī ant vaiko. Marutē, persigandus, dirstelējo ī pamotē savo akiukems ir teip gailiai suvaitojo.

Ona net nutirpo, nors ir ant pecziaus gulējo. Vēl pasirodē jai, buk nabasznīkē žiuri ī jā pastyrusīoms savo akims, ir vaitoja, ir skundžiasi, ir praszō jos už vaikus. Baisu pasidarē bobai, prisiglaudē prie Antanēlio, palindo su galva po kailiniais ir užmigo.

O lauke vis pusto, vėjas kamine vis užia ir vaitoja, szermuksznis vis brazdina ī langā apszalusīoms szakoms.

Ona vėl sapnūja, buk jinaī savo grīczioj guli, visa, kaip ugnij, dega, sunkiai serga, ir jau maldas žmonēs skaito, jai mīrsztant, ir girdi jinaī, tartum, kasžikas jau rauda. Nori jinaī surikti, bet negali. Baisu jai pasidarē! Apsivertē ant kito szono ir vėl mato vis tą patį. Tiktai jau jinaī grabe guli, o aplink ją žmonēs, susėdę, gieda, ir gieda graudingas giesmes; jinaī-gi, tarytum, viską girdi, nors ir nebegyva guli, ir drabužiai ant jos ne savi, bet anos dar Petro paczios, tie patys drabužiai, kuriais jinaī, isz nabasznīkēs skrynios iszėmus, szventadieniais dėvėjo, prisisavindama naszlaiczių gerą. Jai pasidarē sunku: mat, sunkiai begrieszydama ir mirē. Prakaitas, kaip žirniai, rieda nū jos mieganczios, o Antanēlis vaitoja, visas dega, — ir vis jinaī negali nubusti. Paskui, jai regisi: jau ją palaidojo, ir geri žmonēs pasiēmē jos vaiką, o jis, nabagiukas, vis skanojasi, vis savo motiną szaukia. Ir girdi jinaī, kaip jį vos atatraukē nū jos kapo; jis vis verkia ir mėtosi, o jinaī nėkaip negali nei žodžio jam pasakyti.

O paskui mato jinaī da Petro grīczia, tartum, ten koksai balius, ir Petras užustalēj sēdi su jauna paczia, jaunoji-gi žvairom žiuri ī kampā. Kampegi Antanēlis, sergantis, visas sudžiuvęs, marszkinėliai jo jūdi, sudriskę ir veltiniai czebacziukai prakiurę, net pīrsztai jau iszlindo. Sēdi Antanēlis iszalkęs ir teip gailiai žiuri, ar nedūs kas jam pavalgyti. Bet žmo-

nēs nē nemato jo. Žiuri Ona per miegus ir mato: per Antanėlio veidą aszaros rieda, ir jis žiuri teip gailiai, lyg tada Marutė. Szirdį Onai skauda, o nūbusti vis negali. Girdi jinai gerai, kaip žmonės tarp savęs sznekucziūja. Priėjo kasžikokia bobutė prie Antaniuko ir galvą palingavo: — Nelaimingas naszlaitėli, — sako senelė, — kas tavę priglaus, kas pavalgydins, kas pasigailės! — netekai jau tikros motinėš!

— Pamotė, žinoma, nepasigailės, — pasakė kasžin koks žmogelis. O Antanėlis tik verkia, tik dreba ir teip gailingai aplink žvalgosi.

Ir da Onai regisi: veselija jau atlikta, namūse nauja gaspadinė, susiraukus, kaip naginė, žvalgosi. Antanėlis ir dūnos bijo papraszyti. O pamotė kaip užpuls ant jo: nutraukė paskutinius czebatėlius nūkojų, ir kad pradės jį vanoti, o jis tik vaitoja ir vis motiną szaukia. Akys jo, lygiai kaip Marutės, žiba nūaszarų, paakiai pamėlinavę. O pamotė tik vanoja.

— Naszlaitėli! kas tavęspagailės! — kalba bobutė.

Kad suriks Ona! — ir nubudo. Gričzioj jau szvinta. Szviesa vos-vos per užuszalusi langą praszvieczia, lauke tebepusto ir tebegirgžda, kamine vėjas tobestaugia, tarytum, prie numirėlio rauda; o nū sūlo vaitojimas girdėt: Marutė nemiega ir gailiai žiuri pamėlinavusiom savo akim, pilnom aszarų.

— Pone Dieve, susimilk ant manęs griesznos! — kalbėjo Ona, nuleisdama kojas nū pecziaus, o pati dreba. Sunku jai, ir Antanėlis toksai karsztas, guli ir vaitoja, ir Marutė teip gailiai į ją žiuri, tartum, duszią nori isztraukti: koku pasidarė Onai, baisiai koku. Nulipo jinai nū pecziaus, pasiėmė Marutę ant rankų (pirma dar kartą). Ir gaila jai jos pasidarė, ir kaip gaila!

— Naszlaitėle, kas tavęspasigailės! Atsiminė Ona, kaip, jai miegant, tūs paczius žodžius bobutė kalbėjo. Ir teip jai pasidarė gaila naszlaiczių, kad dagi aszaros akyse pasirodė.

O ant sienos kabojo nabasznikēs drabužiai, kuriuos jinais pati szventadieniais dėvėdavo, su kuriais ir grabe savę matę.

— Dieve, dovanok Tu man nusidėjusiai, bjauriai griesznikei! — meldėsi Ona ir, prisiglaudus prie nusigandusios Marutės, bučiavo jinais nekalta vaiką ir gailėjosi pirmutinių savo nusidėjimų.

Nū to laiko prasidėjo žmoniszkas gyvenimas Petro namūse; ne pamote, bet meilinga motina dėl vaikų tapo Ona. O Petras dėkavojo Dievui, kad jo namūse yr gaspadinė, laukė — darbinikė ir dėl vaikų — gera motina.

P. Jogvilietis.

Akczyżė (muitas) ir ukė.*)

Ne vienam teko girdėt, kad užrubežyj (Prūsėse, Austrijoj', Anglijoj' ir kitur) daug daigtų galima daug pigiau nusipirkt, nei pas mus. Jeigu rubežius butų laisvas, tai kiekvienas žmogus daug daigtų pirtusi užrubežyj'. Bet parubežėse yra sustatyti parubežiniai sargai, kurie dieną ir naktį daboja, kad neitų isz užrubežio pirkiniai arba t. v. „kuntrabantai“. Dėl einanczių isz užrubežio tavorų lieka tik kelias per t. v. tamožnes (kamaras anot žmonių), kur pirkikai tur užmokėti paskirtą mokestį arba akczyżę (mask. tarifa, poszlina: lenk. cło).

Sztai didumas akczyżės nū reikalingesniųjų daigtų:

nū 1 pudo geležies — nū 60 iki 85 kap.

„ 1 „ akmeninių anglių — 3 kap.

„ 1 „ koks'o 4¹/₂ (puspenktos) kap.

Pasinaudojau straipsniu p. Biriukovicz'o (Protekcionizm i zemledielije) patalpinto žurnale „Ruskaja Misl“ už m. Balandį.

nū 1 pudo dalgių, noragų kirvių spatų ir kitų įrankių — 140 kap.

„ 1 „ gydyklų (liekarstų) — 20 rublių,

„ 1 „ cukraus — 4 rubl.

„ 1 „ arbatos, ateinanczios isz Kynžemio per Odesą*) 21 rub.

„ 1 „ arbatos ateinanczios isz Kynžemio per Maskoliją (sausu keliu) — 13 rublių.

Dėlto, jeigu mes norėsime pirt puda geležies Prusūse, tai turėsime užmokēt ne tik tai, ką vertis 1 pudas geležies, bet dar 60 iki 85 kap. Jei norėsime pirt puda cukraus užrubežyj', tai turėsime užmokėti tiek, kiek cukrus vertas ant vietos ir dar 4 rub. ir t. t.

Kas-gi isz to iszeina? O tai tas, kad tavorai, nupirkti užrubežyj' ir pargabenti į mus pusę, kasztūja veik tiek, ką tavorai mus fabrikų, o drauge su parsigabenimu, tai gal ir brangiau atseit, neg pas mus. Dėlto uždėjimas akczyžės sulaiko gabėnimą tavorų isz užrubežio į Maskoliją ir priverczia Maskolijos žmones pirt savo kraszte brangesnius daigtus. O ant kiek tie daigtai brangesni užrubežyj', matyt isz szito paveikslo:

1 pudas geležies kasztūja Prusūse 70—90 kap, o Maskolijoje 140—160 kap.

1 pudas szpižo Prusūs 40 kap, Maskolijoje 60 kap.

1 pudas plieno Prusūs 100—180 kap, Maskolijoje 200—280 kap.

Tokiū budu reikalingiausieji tavorai, be kurių negal apseit nė viens ukininkas, pas mus kasztūja

*) Miestas ant kranto Jūdųjū marių. Arbata ateina per marias.

2syk tiek brangiau, nēg Prusūs. O kad tai nors mūs tavorai butų geresni. Anaipol; kurkas niekesni. Vienas dvarponis pasakoja, kad užrubežinės maszinos laikiusios jam 6 metus be jokio pataisymo, o mūs fabriku maszinos jau po pirmutinei sėjai pagedusios o po 3 metų (po 6 sykių sėjos) teip sukliarusios, kad nevertos buvo nē taisymo. Delto kiti dvarponiai maszinas dėl sėjimo, pjovimo, kirtimo, kulimo ir kitas perka užrubežij, nežiurint ant didelės akczyžės.

O kad geri įrankiai ir maszinos yra reikalingi dėl ukės, tai kiekviens supranta. Jau 20 metų atgal vokiečiai-ateiviai parodė gyventojams Krimo,*) kad tik gilus iszarimas su geležinėms žagrėms ir geras iszakėjimas gali pakelt žemės dermę 2 syk tiek. Pagal iszrokavymą vienos ukiszkos draugystės (Volnoje Imper. Ekonom. Obszczestvo) su maszinoms galima veik 2 syk greicziau pasēt, nukirst, iszkult ir apvalyt grudus.

Bet prie tokio brangumo geležies ir plieno mūs kraszte tik turtingesniejie gal įsitaisyti naudingas dėl ukės maszinas ir įrankius. Kas kits su ukininkais, kurie iszeina tik tą jiek. Norint jie ir mielai įsitaisytų tai, kas butų naudinga, bet jų kiszenius tiek niszhesza O tokių ukininkų jug daugiausi. Per tai ir ukė nepasigerina arba mažai ką gal pasigerinti.

Bet kas-gi isz to turi naudą? Žinoma, pirmiausiai naudoja isz to tie, kurie turi fabrikus ir dirba tūs daigtus, ant kurių yra uždėta akczyžė,

*) Krimas — pusiasalis, szalia Jūdujų marių.

paskui naudojasi maskoliszka vyriausybė, kurią tenka akczyžiniai pinigai ir kuri teipogi turi savo fabrikus, kasyklas.

Pamislykit syki, kas - gi būtų, jeigu akczyžės nebutų. Tūmet mus tavorai būtų suvis paniekinti ir fabrikai mus turėtų arba sustot, arba dirbt geresnius ir pigesnius tavorus; mus fabrikantai ir kupcziai negalėtų tada teip lobti ir pilvus augiti, kaip dabar. Fabrikai vilnionių tavorų pagal rokundą augszeziau minėtos draugystės, 1889 m. turėjo czysto pelno 28% (procentus) tai yra, jeigu įtaisymas kokių daigtų fabrikantui kasztavo 100 rublių tai jis, pardavęs tūs daigtus, gaudavo 128 rublius; viena fabrikantų draugystė Petrapilyje pelno 52 rublių nū 100 rub. savo pinigų; viena draugystė dėl sutaisymo mineraliszko vandens (liekurstų) pelno 82%. O koks tai bus pelnas, jeigu fabrikantas padaro už kelis szimtus tukstanczių rublių!

Dėlto fabrikantai jau nū seniai ir rupinasi su laikyti pigesnius užrubežinius tavorus ir monija vyriausybės akis. Jie sako, kad jei jų fabrikai nustosią, tai daug darbininkų neteksią dūnos, kad isz to gal kilt darbininkų maisztas ir t. t. Dar iki 1885 m. maszinas buvo galima pas mus gabentį be akczyžės. Paskui buvo uždėta akczyžė, kuri vis ėjo didyn. 1887 metūs akczyžė nū pudo geležies buvo pakelta nū 50 kap. iki 70 kap.

Kaip sunki yra szita sloga dėl žmonių, matyt isz iszrokavimo „vienos draugystės, kuri sako, kad dėlei didesnio brangumo mus tavorų kiekviens žmogus, gyvenaatis po maskoliaus valdžia, permoka 6 rublius arba visi gyventojai permoka 100 mili-

jonų rublių (po Maskoliaus valdžia yra per 100 mil. gyventojų), kurie galėtų likt pas gyventojus, jeigu nebutų akezyžės, arba jeigu mūsų fabrikai dirbtų tavorus teip pigiai, kaip užrubežyj.

O kur tie pinigai eina? Žinoma ant naudos fabrikantams, vyriausybei ir jos tarnams. Tokia tai teisybė! . . .

J. Sl.

Kaip reikia szerti ir užveizėti gyvulius.

Paraszė Ed., iszvertė Jūzas Szvieksznys.

Apė reikalingumą szutyti paszarą.

Asztunta roda.

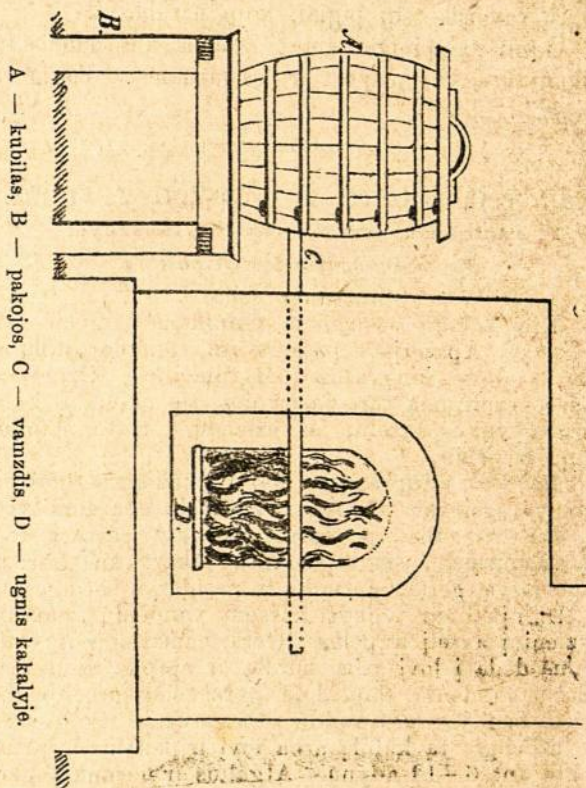
Kita vakarą susirinkus ukinikams kalbėjo taip *Povylaitis*: Apszutitas paszars isz kieto darosi minksztas ir dėlto lengvesnis pargromuliūti. Užvis apė paszaro szutinimą turi pasirupinti tie ukinikai, kurie szeria gyvulius akseliu isz sziaudų, prastu, stambiu szieniu ir pelais.

Mak—tis. Suprantams daigts, kad apszutints paszars yra geresnis už sausą; ale kaip aną sutaisyti?

Pov—tis. Szitaip: norint aptvilkyti paszarą, reik aną visupirmu susmulkinti, nes tūkart ans geriaus susimaiszys, geriau aptvilks ir pasidarys sotingesnis.

Ukinikai tur tvilkyti karsztu vandeniū sziaudinį ir szieninį akselį ir pelus. Gerai sumaiszius, tūs miszinius deda į lovį arba kubilą ir apipila anūs verdancziū vandeniū taip, kad gerai sudrėgtų, o dar geriau, kad apsemtų vandū visą paszarą. Po to smubiai uždengia tą kubilą arba lovį ir paliekta taip uždengta ant 6—12 adynų. Atgalius ir nusunkas nėra reikalo tvilkyti vandeniū; anomis reik priesz szeriant gyvulius apibarstyti aptvilkytą paszarą ir gerai su rankomis parmaiszyti. Jeigu gaunama yra brogos, tai reik ans, pako! dar yra karszta, aplaistyti sausą paszarą ir palikti po to ant kelių adynų pastovėti.

Mak—tis. Pats pragums nesunkus ir iszmanoms, bet szitai kas: vienai karvei gali patiekti vandens verdanczió. O kame atvirinsi vandens keturioms

karvēms arba penkioms, ant kurių kasdieną iszeis po kokius penkis viedrus?

Pov—tis. Tame dalyke dūsiu jums rodą. Asz macziau, kaip tą dirba viename dvare. Pirtyj pas

krosnį stato tokį bosą, į kuri įtilptų tiek vandens, kiek reik. Taip dėl dviejų ukinikų reik bosą nū 12 viedrų. Tą bosą (A) stipriai pastato ant pakojų (B). Bosas tur būti stiprus, su geležiniais lankais ir storu, gerai pritinkancziu dangcziu. Žemai, netoli nū dugno to bosą įtaiso vieną galą szpižinio vamzdžio (C), antrą galą kurio įleidžia per szoną į kakalį (peczių) (D). To vamzdžio gals įtaisytais į bosą tur būti kiauras, o antras įleistasis per szoną į peczių tur būti užliets. Drutumo arba storumo tas vamzdis tur būti nū 3 colių, o pati skylė nū 1½ colio. Vandū įpilts į bosą paklius per kiaurąjį galą į vamzdį; ten ans veikiai apkais ir kelsis į bosą, o į savo vietą leis szaltąjį. Vandū kais vis labiau ir labiau, pakol nepradės virti.

Tokiū būdu, atvirinsite czielą bosą.

Mak-tis. Tokį pataisymą gal įsitaisyti tiktai dvarponis, o ne mes, nes labai brangiai tur kasztūti

. *Pov-tis.* Tiktai iszrokūkim, kiek tas pataisymas kasztūs: geras bosas su gelžies lankais kasztūs brangių brangiausiai 6 rublius su virszum; už szpižinį vamzdį, tegul, užmokėsi dirbtuvėje arba pabrke 8 rublius, o už visą pataisymą 1 rublį. Ir taip tas visas pataisymas kasztūs ne daugiau 15 rublių. Jeigu bosas bus nū 12 arba 15 viedrų, tai vandens atvirinto užteks trims ukinikams ir delto kožnam ukinikui tekasztūs tas pataisymas apie 5 rublius. Bosas laikys lyg 10 metų, o vamzdis dar ilgiaus. Prie to dar, jeigu trys ukinikai susidėję įsitaisys tą pataisymą, tai kožnas galės szildyti vandenį paeilium, tai yra, kas trečią dieną.

Mak-tis. Asz nemislijau, kad taip pigiai tekasztūs; esant taip pigiai, verta ir ukinikams pasirupinti apė tokį pataisymą. Verdas vandū bus gerai ir kitkam. Pagal manó mislį, kožnas ukinikas gal įsitaisyti sav tą: jeigu netur pirties, tai gal tą pataisymą padirbti virtuvėj (kuknėj) ir ten galės atvirinti van-

dini beverdant valgyti. Tiktai, žinoma, ir czia tur iletisti vamzdį į ugnį taippat, kaip ir pirtyj.

Pov-tis. Žinoma, kad gal ir taip pataisyti.

Dabar surokūsime, kiek bus pelno ant metų, szieriant gyvulius apszutitu paszaru. Karvė, szeriama kaip pridera, tur kasdieną gauti 10 svarų szieno ir 20 sv. vasarinių sziaudų, o tokiu budu per 6 žiemos mėnesius ana suės 45 pudus szieno ir 90 pudų sziaudų. Perkant szieno pudą po 15 kapeikų ir sziaudų — po 8 kap. vienos karvės szėrimas kasztūs 6 r. 75 kap. szienas ir 7 r. 20 kap. sziaudai, o viskas kartu 13 rubilų 75 kap. o dūdant vietoj tų miszinių apszutitą paszarą, paliks, kaip jau buvo minavota, ketvirtą paszaro dalis, kuri pagal mūsų izrokavimą kasztūs 3 r. 48³/₄ kap. Tokiu budu nū vienos karvės paliks 3 r. 48³/₄ kap., o nū keturių — 13 r. 92 kap. per žiemą. Ir pieno dar bus tūkart daugiau.

Mak-tis. Isz tamstos izrokavimo matome, kad szerdami keturias karvės per žiemą apszutintu paszaru, gausime mažne tiek pelno, kiek kasztūja visas itaisymas, o jeigu 2 arba 3 ukinikai vartos tą patį bosą, tad turės dar ir pelno; dėlto reikės kaip norint pasirupinti apė tą itaisymą.

Pov-nis. Kiek kartų per dieną reik dūti gyvuliams apszutitą paszarą?

Pov-tis. Tiktai vieną kartą, per pietus, o rytą ir vakarą reik szerti sausu paszaru.

Jok-tis. Ar apszutitas paszaras yra nesveikas gyvuliams, jeigu negali anūm visados gyvulius szerti?

Pov-tis. Gyvulys, szeriamas vienu apszutintu paszaru, pradeda viduriais sirgti. Dėlto, szieriant gyvulius szutintu paszaru, reikia nors ant nakties dūti ir sauso — sziaudų.

Dar prie szėrimo apszutitu paszaru reikia ir tai atminti, jog gelda, arba užėdis, kame szeri gyvulius, tur buti czysta dėlto reik kožną kartą szieriant aną

iszplauti ir isztrinti sziaudais. Nedarant to, gelda prirugsta, paszaras pradeda smirdėti, nū ko gyvūlio pilvas pradeda pampsti. (Toliaus bus).

Isz Lietuvos.

Isz Trakų pavieta, Vilniaus gubernijos. Aną sykį rasziau apie gudus mūsų pavieta, kurie susideda daugiausia isz persivertėlių, dėl gavimo geros vietos tikėjimo iszsižadėjusių, o dabar pakalbėsime apie lenkus, kurie susideda isz dviejų dalių: viena dalis yra tai taip vadinami „szlėktos“ — iszsigimę lietuviszki bajorai, daugumas kurių ir vyžomis, kaip mūsų žmonės, avi ir sermėgas vilki, tik neszneka lietuviszškai ir didžiūjasi savo szlėktysta. Savo žemės jie dažniausia neturi, tik samdo nū dvarponių, po 15, po 30 margų lauko. Kaip augsztai stato jie tą savo bajorystą, parodys szis mano pasikalbėjimas su viena „szlėkczionka“, kuri taipgi samdo nū dvarponio apie 20 margų ir turi sunų 18 metų.

— Kad Tamista žinotum, koks iszmintingas mano sunus — ėmė kartą girtis man ta szlėkszionka?

— Na kaip? — žingeidžiodamas paklausiau.

— Juk Tamista žinai, kaip mūsų padėjime sunku su pinigais, o priraszymas sunaus prie szlėktų keletą rublių kasztūja, taigi mano sunus da nē nepriraszytas, žinai, su pinigais skupa. Asz pati jam apie tai nē neužsiminiau, tyczia mislinau, ar pats dasiprotės. Aną dieną sakau jam: „suneli, nusipirk naujus czebatus, seniejie jau visai nuplyszo“, o jis, kad Tamista žinotum, atsakė: „mama, vercziaus už tūs pinigus priraszyk manę prie szlėktų, geriaus be czebatų vaikszczioti, negu mužiku likti.“ Tai Tamista, koks iszmintingas vaikas — džiaugėsi „szlėkczionka“. O asz pamislinau, kad jos sunui reikia ne naujų czebatų, tik naujos galvos, kurioje būtų daugiaus iszminties. To paczio reikia ir visiems bajorams Trakų pavieta,

idant jie žinotų, kad ne szlėktysta pūsia žmogų, tik iszmintis ir mokslas, kad tas, kuris mokįts ir iszmintingas, tai yr ponas, o kvailą nors kunigaikszcziu padaryk, vis, kaip buvo kvailas, taip ir liks.

Kita dalis lenkų mūsų pavieta yra tai dvarponiai, kurie ir gardžiai pavalgo ir atsigeria ir nieko neveikia ir da skundžiasi, kad jiems sunku gyventi ant svieto. Teisybė, daugumas isz jų sėdi žydo kiszeniuje, nekurie taip giliai, kad nė pakauszio nematyti, per tai ir sunku gyventi, bet tai jau jų kaltė, kad gyventi nemoka. Jie patys kitaip tai aiskina: jie sako, jog ponams sunku gyventi dėlto, kad „chlopas“ (taip jie mūsų žmones vadina) dabar labai pasileido, kad ponams nė gero nedūda. Už tai ir pikti jie ant prastų žmonių; jie sako, kad prascziokai yra tai Chamo veislė, su kuria geram žmogui susidėti nepritinka. Sunku suprasti, už ką žmonės turi būti dėkingi ir rupėtis apie ponų gerą — ar už tai, kad Chamo veisle vadina; o kitokių geradėjysčių žmonės nū ponų nemato, už ką čia ir gero velyti?

Kitūse kampūse Lietuvos yra apszviesti lietuviai, kurie kaimo žmones ne chlopais, kaip lenkai - dvarponiai, tik broliais savo vadina, ne tik vadina, bet ir elgiasi su jais, kaip su broliais, rupinasi apie jų gerą, mokina jų, — tokių pas mus kūne visai nėra. Girdėjau, vienas yra, bet mūsų žmonės nesupranta, ko jis nori ir stebisi, dėlko jis szneka lietuviszkai ir su muzikais susideda. Dievas žino, kada mūsų žmonės pradės atskirti žmones gerai jiems velyjanczius nū piktadėjų.

Tiek galima pasakyti apie lenkus mūsų pavieta, o dabar pakalbėsime apie valsčionis, kuriūs lenkai - dvarponiai Chamo veisle vadina, kurie moka mokestis, o už tai tik prispaudimą kenczia, kuriems uždraudžia apszvietimo jieszkoti. Pradėsime nū turtų. Žemė czion neperbloga (tik apie Trakus grynos smiltys, kur gangreit vieni tik grikliai dera). Kitur, įpacz panemunėse, laukai neblogi, tik nepodaug žmonės jų

teturi. Czionai tas, kuris turi 15 „dziesiencinų“ (apie 25 margai) jau skaitosi turtingu, daugumas-gi turi tik po 7 „dziesiencinas“ (į 12 margų), o toliaus da mažiaus turės, nes, tėvui numirus, vaikai ant lygių, dalių jo žemę dalinasi. Mat, czion žemė dar nesiskaito savasczia ukiniko, su kuria jis, kaip tai yra Suvalkų gub., gali padaryti ką nori, ar pavesti vienam sunui ar visai pardūti. Czion da į 20 metų ukinikai turės mokėti mokestį, pakolaik žemė į jų savastį pavirs, lygtolaik tėvas nė pardūti, nė vienam vaikui pavesti negali, tik po jo myriui visi vaikai lygiai dalinasi; pertai kartais išspūla tokie siauri rėželiai, kad nė akėczios ant jų jau neiszsitenka. Mažai laukų turi, blogai įžiuri, blogai ir užauga. Pertai žmonės czion labai pavargę, o kur mažiaus turto, ten paprastai ir apszvietimo mažiaus, ipacziai, jaigu da vyriausybė taip spaudžia, kaip czion. Ir isz teisybės. kur tik akį užmeti, visur stoką iszminties užtėmysi. Paimkime nors valsecziaus reikalus. Ką renka į starszinas? Ne tą, kuris daugiaus iszmano, ne tą kuris geriaus galėtų apie valsecziaus reikalus rupėtis, tik tą, kuris daugiaus alaus ir degtinės pastato.*) Taip-pat ir su sudžiomis. Czion valseczius iszrenka kelis sudžias isz žmonių, kurie paskui po tris kas nedėlia sudyja. Pagailėk Dieve, kas tai per sudas. Isiveidikite sav tris avinus sėdinczius už stalo ir provas sudyjanczius, ir tai da priesz provą gerai alaus ar arielkos užpylusius. Sėdi už stalo snaudžia, o rasztinikas ima pinigų ir provas daro. Už tai tokios ten ir provos. Kas daugiaus alaus sudžioms nupirko ir daugiaus pinigų davė rasztinikui, tas ant tikro provą laimės. Tankiausia provojasi vaikai, po tėvo galvai, lauką dalydamiesi. Tarytum, dalykas aiszkus, kiekvienam lygi dalis priguli, bet kas davė! Tas, kuriam sudžios pažistami, ar daugiaus pinigų turi dėl papirkimo rasztiniko, tas sako kad jam didesnė dalis priguli ir

*) Dar didžiuma valseczų Lietuvoje taip elgiasi. Rėd.

padūda provą į valscziaus sudą. Žinoma, laimėtų, jai kiti nors pasiskoline pinigų, nepakisztų daugiaus rasztinikui ir nenugirdytų sudžių. Sztai, ką daro neiszymanymas; kad įmanytų, kits kitam paskutini kąsnį dūnos isz burnos iszluptų. Arba ką jus apie tai pasakysite? Pas mus da gana daug yra miszkų; vyresniejie perdėtiniai ant girių visi gudai, tik paprasti sargai arba, kaip czion isz maskoliszko žmonės vadina, strielkai — da katalikai iszrinkti isz paczių žmonių. Vieta, tarytum, nekokia, bet pažiūrėkite, ką daro jų kaimynai, idant tik kaip nors iszmesti, ir kiekvienas tikisi jo vietą užimti. Skundai eina ant skundų. Girdėjau, gudai ketina jau ir ant sargų tik gudus skirti. Niszmanėliai, baisus niszmanėliai mūsų žmonės. Bet isz ko ir bus jie iszmintingi? Lenkaidvarponiai, kurie, tarpu jų gyvendami, galėtų jūs pertarti, galėtų pamokėti, sako kad tai Chamo veislė, su kuria gėda susidėti; mokslinycziose platina pravoslavija, o ne apszvietimą, o gudų vyriausybė tyczia laiko jūs tamsybėje, nepavelydama turėti knygų nė gaziėtų suprantamoje dėl žmonių, lietuviszkoje kalboje, nes tokiu budu tikisi greicziaus iszversti jūs į gudus - pravoslavnus. Ir teisybė, jau gudams sziek tiek pasisekė, žmonės czion gana mėgsta sznekėti maskoliszškai, dainuoti maskoliszkas dainas.*) Bet dabar jau tai nyksta, jau pradeda ir czion atsirasti lietuviszkos knygos, kaip dvasiszkos taip ir svietiszkos įtalpos, kartais ir lietuviszką gazieta gali užtikti, isz kurių žmonės semia tikrą szviesą, kuri atnesza jiems naudą, pamokina, kaip gyventi ant svieto, parodo, nū ko gero, o nū ko pikto gali tikėtis.

Tegul sau gudų vyriausybė draudžia lietuviszkas knygas ir gazietas žmonėms skaityti, tegul nepavelyja szviesos jieszkti, tai nieko — mokslas jų tolyn jų labyn platisis tarp žmonių, o tamsybė, pasėta gudų, isznyks ir mūsų paviete, kaip miglos isznyksta saulei

*) Tai pikcziausias daigtas! Rėd.

užtekėjus. Dieve dūk tik, kad tas laikas graicziaus
ateitų. *Draugaitis.*

Isz Joniszchio (Kauno rėd.) Garbingi „Ukiniko“ skaitytojai gal atmena szį-tą apie joniszkieczius isz 4 ir 5. num. Ukiniko. Norėdamas dar kelius žodelius praneszti, parasziau szią gromatėlę, tikėdamasis, kad ir ant szio sykio mano paishinėlis nebus atmes-tas rėdystės. *) — Pradėsiu nū javų derlės. Tur but niekur szimet nebuvo teip blogi žiemkencziai javai, kaip musų kampe, t. y. apie Joniszki, labjausiai i žiemius nū miestelio. Del paveikslo paminėsiu kelius skaiczius. Pernai asz pasėjau 5 purus ar (7½ kar-czius kvieczių, gerai įkrėstoj žemėj'. Sėti pasėjau vėlai, nes nū pradžios rudenio buvo labai lytinga, paskui žemė sudžiuvo, todėl kad visai nustojo liję. Szį pavasarį rodės, kad augs, bet neaugo, viltis ne-izsispildė. Pjauti teko mažai. Isz tų penkių purų kvieczių nupjovę sustatem tik 70 gubų. Iszkulėm gi tiktai 14 purų (21 kartį). Rugių turėjau pasėjęs 9 purus Iszkuliau apie 36 purus. Paprastai gi pas mumis žemėlė iszdūda gerą vaisių. Rugių kitais me-tais gaudavom tai po 8 purus, tai po 10, o kartais isz puro sėjos iszkuldavom po 15 purų. Nemažiau atneszdavo ir kviecziai. Vasarojus užderėjo geriau, bet ir tai nelabai. Kas pataikė laiką sėti, tam už-augo, kas ne, to ir vasarojas menks buvo. Žodžiu sakant, pas mumis blogi metai. Dūnos gal ir nepri-truksme, bet kas bus su atpylimu magazyno ir su mokeszcziais, tai Dievas žino, įpacz, kad maskoliszka valdžia szimet visai be jokio pasigailėjimo pradėjo nū musų mokeszczius lupti. Kitais metais dar palauk-davo, jeigu i laiką kas negalėdavo užmokėti, o szimet nebežiur nieko. Nors ir plyszk, bet mokeszczius turi i laiką užmokėti. Kas nesugriebia ant paskirtos die-nos, kiek reikia pinigų, tai tą tūjau taksavoja. Vi-

*) Mes labai mielai priimame Jusų rasztus, tik gaila, kad Jus taip retai teparaszote. Rėd.

siems žinoma, jog pradžioj birželio ir toliaus lig liepos mėnesio galo pats tustymetis. Ką darė valdžia? Prisakė, kad ligi 1 dienos liepos sz. m. mokesčiai būtų sulyg pasktiniui skatikui iszrinkti. Valsčių virszinikams-starszinoms atsiuntė skaudžiausius paliepinimus, kad pasirupitų kūveikiausiai atlupti mokesčius, grėsdama jiems baisioms koronėms, jeigu neiszpildytų tų prisakymų. Musų valsčiaus starszina — žmogelis nedaug iszmanantis ir baugsztus. Nedrįsdamas praneszti, kad jo valsčius dabar netur pinigų, sykiu geisdamas pasirodyti geru valdžios tarnu, prikalbėjo žmonelius, kad iszdūtų jam galybę (valią) pasiskolinti kelis tukstanczius rublių su nedidelioms palukanoms. Pagal mano nūmonę — tai geriau, ne kaip kad reiktų žmogui nū žydelio imti ir žydiszkas palukanas mokėti, nenorint, kad taksavotų. Bet dar iszmingčiau būtų padaręs musų starszina, kad būtų tiesiog praneszęs Kauno gubernatoriui, jog žmonės dabar nieko netur, todėl ir negal įneszti mokesčių. O už koronių grėšinimus galėjo imti ir atsisakyti nū tarnavimo. Lai-gi valdžia pamato, kad mes neėsam jos tarnais, kad mes nenorim kits kitą naikiti ir arđiti. Nekartą keli ukinikai ir asz sznekėjome apė tai musų virszinikui - starszinai, bet jis nepaklausė musų rodos. Ant nelaimės ne tik Joniszchio valsčiaus starszina taip mažai tesupranta apė musų reikalus, bet, kiek asz žinau, ir visų aplinkinių valsčių. Gavę paliepinimą iszrinkti mokesčius, kūveikiausiai pūla prie darbo. Nė vienas, kiek žinau, nedrįso praneszti vyresnybei, kad žmonės tustymetyj nieko netur pinigų ir negal užmokėti. Viens už kito starszinos skubinosi, kad tik greicziaus susirinkti mokesčius ir pristatyti į „kazną“. Kiek žmonelėms vargo ir aszarų padarė toks greitas iszpildymas paliepinimų nežmoniszkos valdžios! Kas nematė, kaip mes rupinomės ir verkem, tas nė tikėti nenorės. Bet tai raszo žmogus, kuriam pacziam teko pajusti, kaip neteisingas ir nežmoniszkas buvo valdžios prisakymas apė mo-

kesczių iszrinkimą tokiame laike, kada viskas jau beveik suvalgyta. Musų starszina J. turbūt d. rbszcziausias buvo sziamie dalyke. Nes ne sykį teko man girdėti, su koku linksmumu jis pasakojo, buk jį gubernatorius pagyręs už tai, kad mokąs gerai mokeszczius iszrinkti. Jei nors sziek-tiek suprastų, kas gera, kas bloga, tai suvoktų, jog toks pagyrimas yra skaudesnis, nekaip smugis per žandą . . . Liudna, kad pas mumis neatsiranda žmonių iszmananczių ir suprantanczių musų padėjimą. Tokių žmonių, ipacz reikėtų dėl urėdiszkų vietų. Jie tai galėtų mums nors sziek-tiek akis prakrapsztyti. Daug naudos dėl musų galėtų atneszti kunigai, bet jie smarkiai suvaržyti. Jūs pas mumis skaudžiai užžiuri žandarai ir pristavai. Žinoma, kunigėliai jaunesniejie, kur gal, netyli. Bet kas isz to; pirma, kad drąsesnių kunigų dabar da nedaug, antra, ir tie tur labai saugotis. Nes už menkiausią žodelį gal patekti į kliosztorių, ar nuvažiūti į Gudiją. Apszviestesnių svietiszskų žmogyszczių musų valscziuje beveik visai nėra. Užtat musų kampe lietuvystės dalykai stovi gana prastai. Atsirado jau keliūse aplinkiniūse kaimūse ir tokių paikų vaikinų, kurie patyrę, kad valdžia gina lietuviszskas knigas ir laikraszczius, pradėjo suiminėti tūs, kurie atnesza tokius daigtus. Todėl dabar ir knigneszziai nebelabai mielai aplanko musų valsczių. Kad ir koks neszikas atvyksta, tai labai saugojas, o į tūs sodžius, kur yra tokie pusgalviai, nė rodytis nesirodo. Ruskių gi valdžiai musų knigos ir laikraszcziai, matyt, labai rupi. Pernai iszėjo paslaptinis prisakymas visų valsczių starszinoms, kad jie pranesztų gubernatoriui, kokius lietuviszskus laikraszczius jo valscziaus žmonės skaito, kas ir kiek yra skaitanczių. Bet, dėkui Dievui, ligi sziol kiek žinau, aplinkinių valsczių starszinos tokios paikystės dar nepadarė. Turiu viltį, kad jie nebus iszdavėjais-judoszziais savo brolių lietuvių ir katalikų. -aitis-

Sinapilė Visiems yra žinomas daigtas, kokių yra žydai dideliu skauduliu Lietuvos, skauduliu, kursai

pirma buvo laikomas už neiszigydomą, nors iš tiesų patys lietuviai gal nū jo išsigydyti be pagalbos gydytojo, t. y. be augsztesnės valdžios, apė kurią galim pasakyti, kad ji mums, vietoj vaistų, dūda nūdus. Žydai minta ir lobsta išz prekystės, daugiausiai pelno turi nū lietuvių. Tegul tik lietuviai nū žydų nieko nepirktų, tai jiems pasidarytų arsziaus. kaip kad už peisų tasytų. Nors toks lengvas priveikimas žydų, vienok ukinįkai laikė tai už negalimą, o nekurie pairesni dargi už pavojingą daigtą išzviiją žydų. Jiems rodėsi, kad, jai nebutų žydų — nebutų nė kur nusipirkti muilo ar silkė.

— Subatoje tik vieną dieną žydai nieko nepar-davinėja, o koks vargas, jai reikia ką nusipirkti — kalba tie niszmanėliai. nesuprasdami to, kad, jai nebutų žydų, tai ir subatoj, netik kitoms dienoms galima butų visko nusipirkti pas krominįką-lietuvi, arba, abelnai, kataliką.

Ant didelės mūsų laimės nyksta tos klaidingos nūmonės mūsų ukinįkų, užleisdamos vietą sveikesnėms pažiūroms. Pradeda pamaži suprasti, kad žydai yra tik dėlėms, nereikalingai siurbianzioms mūsų kraują — daugiaus nieko.

Tokios nūmonės ne tik platinasi tarp ukinįkų aplink Senapilę, bet jau rengiasi pereiti į darbą. Szį rudeni burys ukinįkų susitarė uždūti tokį smugį žydams, kad tie net žegteltų. Tik nemislykit, kad žydus ketina muszti, kaip pirmiaus darydavo, ne! jau visi mato, kad su kumsczia nieko žydams nepa-garysim, o, antrą, tai negražu ir nepritinka kriksz-czionims. Szį-syk nori mažiaus užsimoti, bet skau-džiaus uždūti. Burys minėtų ukinįkų rengiasi įsteigti lietuviszką kromą, savą kromą! Nors da neseniai pradėjo darbūtis apė szį dalyką, o jau atsirado kelios deszimtyš ukinįkų išz Szunskų ir Kvietiszskio gminų, kurie su džiaugsmu priijima tą užmanymą ir ketina prisidėti prie jo įsikunyjimo.

Teisybė, sulyg sziol nėra da jokio tvirto susikalbėjimo, bet matant, kaip mielai priima ukinikaitą užmanymą, galima tikėtis, kad sulaužę visus kludymus, galės pasiekti teip pagirtiną mierį.

Nepratusiems prie prekystės ukinikams reik pergalėti daug kliuczių: sunku bus gauti pilyj (mieste) pritinkantį namą, kurie beveik visi yra žydų; nelengva išsirinkti teisingą ir suprantantį žmogų, kuriam galima būtų pavesti vedimą prekystės, ir daug kitų sunkumų ir kliuczių gal atsirasti. Tasai ukinikų kromas turėtų būti atidarytu Senapilėj' ant Naujų Metų, arba, jei nesuspėtų, nedėlia, kita vėliaus Dieve jiems padėk!

Užvedimas tokio kromo būtų neiszpasakytai naudingas. Jau nekalbant apė tai, kad ukinikai, uždejusieji jį, turėtų patys isz to pelną, -- toksai kromas būtų naudingas visiems ukinikams: ten galėtų nusipirkti visi gero, nepagedusio tavoro, be baimės, kad bus apgauti ant svaro arba masto; nereikėtų teip daug laiko dovanai gaisziti ant dērėjimo, nes tokiam krome viskas parsidūtų be derybų ir sukybių, netaip, kaip pas žydus, kur norėdamas nusipirkti ką už 5 kapeikas, turi dērėti pusadynį, jai nenori dvigubai užmokėti. Į tokį lietuviszką kromą galima būtų atleisti ir mažą vaiką, nebijant, kad jį apgautų.

Didžiausia nauda isz tokio kromo būtų nulaužimas sprando žydiszkai galybei. Matote, kaip miestūse žydai dailiai ir turtingai gyvena be jokio sunkaus darbo, vien tik isz prekystės. Atsiranda kaip kada ir isz lietuvių tokių, kurie norėtų dalītis su praszaliecziais tais gardžiais kąsneliais, tik tam visokiū budu prieszinasi žydai, drąsuną žmogelį pergalė ir galutinai sunaikina. Jai lietuvis įsitaiso kromą, žydai-krominikai, visi susitarę, papigina ant nekurio laiko tavorus savo kromūse. Žmogelis, su vargū užvedęs kromą, negal ta p pigiti savo tavorų, pas jį nieks neina pirkti ir, ant galo, turi bankrutavoti. Sziam-gi ukinikų kromui negalės žydai jokin būdu kenkti, ir jai

jis tik užsimezgtų, turėtų kūgeriausia pasisekimą. Tegul žydai pigių, ar ką nori darytų, vis jie draugystės nepriveiks: jai į toki kromą nieks iš szalies neitų, tai jau kelios deszimtys jo uždėtojų, viską ten pirkdami dėl savęs, patys galėtų jį išlaikyti. Toksai kromas pripratitų žmones eiti ne į žydų, ale į katalikų krumus. Tada szalia žydų galėtų ir mus lietuviai laikyti kromus, o po nekurio laiko ir visai žydus išzgiti. Tada jau lietuviams nereiktų į Ameriką eiti, kur, bejieszkodami laimės, tankiausiai užaina vargus, nes kam tada eiti į Ameriką, kad ir czionai galima būtų valgyti gardžią ir lengva dūną iš prekystės. Matome visi, kiek miestuose susigrūdę žydų ir daugelis gyvena „nei ponai.“ Ar-gi nevertėtų mums jūs išzgiti, ir patiems „ponauti?“ Tai galime padaryti, tik užvesdami tokias krautuves (kromus), kaip rengiasi padaryti ukinikai nū Senapilės.

Jau sziaudien lietuviai yra tiek dvasiskai pakilę, kad visur galėtų užvesti tokius kromus. Jai Senapilės ukinikams ir nepasisektų užvedimas tokios krautuvės, tai būtų labai naudinga, kad kitų krasztų lietuviai bandytų užvesti jūs pas savę. Nemislykit, kad czionai yra labai sunkus darbas. Czion tą mislį gali pakelti tarp savo kaimynų ir vienas išzmintingas ir energiskas žmogus. Neabejojame, kad visuose užkampiuose Lietuvos vis atsiras po keletą lietuvių, suprantanczių naudingumą tokio kromo. Susitarus tokiems keliems vyrams da bus lengviaus, kaip vienam, prikalbėti ukinikus prie iszpildymo to užmanymo. Tokius kromus ir kromelius ukinikai galėtų užvesti ne tik miestuose, bet ir kaimuose, tolesniuose nū miestų.

Tik darbūkimės, vyrucziai!

S. Vijunas.

Lietuviai Siberijoje.

Lenkiskzame laikrasztyje „Przegład Powszechny“, (Nr. 107, 1992 m.) apraszanczio gyvenimą katalikų Tomszo gub. (Siberijoje), skaitome:

„.... Ale netruksta czionai ir latvių bei žemaičių, kuriūs vargas gena vis toliaus ir toliaus, kad ir į Siberijos tyrus (stepy). Paveizdan, Tomsko gubernijoje, į šesysis verstus nuo miesto, išdygo tokiu budu du lietuviszku kaimu: Nauja Beisogala ir Nauja Szaduva“...

Toliaus eina gromata vieno kunigo, kurs gyveno Siberijoje daug metų ir daug keliavo po tą placzią szalį.

„.... Bekeliaudamas pavirtau į žemaitį — raso kunigas: — dabar jau spaviedoju žemaitiszakai, kriksztyjū kudykius, vincziavoju žemaitiszakai, o išvažiūdamas į kelionę nemokėjau nei žodžio žemaitiszakai. Reikalas ir vargas visko iszmokina. Po tūs sodžius (Tomsko gubernijoje) žemaičių yra daugiausiai; ta giminė didei padori, dievobaiminga ir darbšti. Kunigą pasitinka su didele garbe ir nemielai iš namų išleidžia. Yra tokių, ką nė žodžio lenkiszakai nesupranta; tas reikalas privertė mane išsimokėti žemaitiszakai. Gavau maldakniiges, kurios mane, dėka mano stropumui, tiek iszmokino, jog galėjau spaviedoti ir atlikti kitokius tikėjimiszkus reikalus žemaitiszakai. Kūne visi jie czion pusėtinai gyvena, tiesa, tiktai pacziūtėjie. nes moteriszkė — tai vyriausia aszis gaspadorystoje. Mergų labai mažai, per tai daug jaunumėnės eina ant niekų, o gaila... Kad czionai atvažiūtų koki du szimtai mergų, tai būtų didelė geradėjystė dėl gendanczios jaunumėnės...“

„Galėcziau papasakoti ne vieną graudinantį atsitikimą iš savo paskutinės kelionės. Sztai vienas iš jų: belįsdami per dyką *urmuk'a* (miszką, girią), į vieną sodžių, kame buvo dvi katalikiszkos szeimynos ir keli viengungiai, po daug darbų ir vargų ant galo saulei leidžiantis išzlindome į palaukę to sodžiaus, vadinamo Vesiola. Į tą tarpą viens sodietis vežė sziaudus namon. Išvydęs nepaprastą regėjimą, tai yra išzlendantį iš girios vežimelį — nes nuo prasi-
dėjimo to sodžiaus nieks nebuvo matęs ką nors nuo to kraszto atvažiūjant — vercziams žingeidumo, apsi-
stoja, prieina prie mano pravadyrių ir klausia: kas

tas galėtų but per viens? — szie atsako, jog katal'ku kunigas. Tasai, lyg stabo isztiktas, su nusistebėjimu ir nedrąsiai, nusima kepturę ir laiko vienoj' rankoje, o pirsztines kitoj', ir artydamosi prie mano budelės, lyg del persitikrinimo, sveikina manę žemaitiszkai: Tegul bus pagarbintas Jezus Kristus. O asz jam ant to isz budelės atsakau: *Ir antanisiu amžynuju,**) amen. Ant tų žodžių isz rankų nabago iszkrito kepturė ir pirsztinės. Po valandėlės atsigaiivaliavimo — ne apsiverkė, bet kaip meszkins kaip suriks isz to džiaugsmo ir gailesczio, taip kad ir asz apsiverkiau, o mano pravadyriai vos nepersigando jo raudojimo. Apsiraminęs sziek-tiek, szoko prie savo arkljo, iszkinkė jį isz vėžimo ir pasileido zovada į sodžių apsakyti broliams jujų laimę. Važiūdamos artyn prie kaimo, iszvydau burelį žmonių, besiskubinanczių manę pasitiktu. Motinos kieszo kudykius, idant jūs palaimincziau, kiti griebė mano rankas buczyti, kiti vėl tvėrė mano drabužius ir buczyavo jūs; visai iszmuszė sudo adyna — kad ir mano pravadyriai susigraudino iki verksmų, o ir asz pats dailiai pasiverkiau. Paskui pradėjo manę vaiszinti, kas kūm galėjo. Turėjau pas jūs iszbuti kelias dienas, pakriksztyjau du kudykių, paszventinau jų grįczias, užvedžiau ir paszventinau kapines, atlikau ant sniego laidotuves vieno nabaszniķo, mirusio ir palaidoto pirm kelių metų; ir taip nutildęs sziek-tiek jų tikėjimiszkus reikalus, (nes kaip tik iszėjo isz tėviszkės, nebuvo buvę spadviednės, nė kunigo nematę), po kelių dienų leidausi tolyn. Atsisveikinant buvo tas pat, kaip ir atvažiūjant . . .“

*) Netikime, kad tas geradėjas tiek temokėjo lietuviszkai, nes nebutų galėjęs taip daug dvasiszkių darbų atlikti lietuviszkai. Tai bus rėdytojai „P. P.“ tas bjaurias klaidas įkiszę. Rėd.

Italpa: Varna ir lapė. *Petras Arminas* Pāmotė. *P. Jogvilietis*. Akczyžė (muitas) ir ukė. *J. Sl.* Kaip reikia szerti ir užveizėti gyvulus (Taša.) Isz Lietuvos: Isz Trakų, *Draugaitis* Isz Joniszķio. —aitis.— Sinapilė. *S. Vijunas*. Lietuviai Siberijoje.

Atsakantis rėdytojas: Kristupas Voska, Stulbėkiūse.
Spausčija pas Otto v. Mauderode, Tilžėje.